

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jarosław Matras

SSN Marek Pietruszyński

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 21 kwietnia 2026 r. w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w sprawie Ł.P. skazanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

kasacji Prokuratora Generalnego na korzyść oskarżonego od prawomocnego wyroku
Sądu Rejonowego w Węgrowie z dnia 15 listopada 2023 r., sygn. akt II K 315/23,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w Węgrowie do ponownego rozpoznania.**

Jarosław Matras

Andrzej Stępka

Marek Pietruszyński

UZASADNIENIE

Ł.P. został oskarżony o to, że w dniu 25 marca 2022 r. w nieustalonym miejscu, ze skutkiem w O., gm. Ł., w pow. w., w woj. [...], w celu osiągnięcia korzyści majątkowej za pośrednictwem strony internetowej [www.\[...\].pl](http://www.[...].pl) wprowadził w błąd A.K., co do zamiaru sprzedaży agregatu prądotwórczego m-ki H., nie mając zamiaru

od samego początku wywiązać się z zawartej umowy i po otrzymaniu pieniędzy z tytułu zaliczki na podany wcześniej przez siebie nr rachunku bankowego 20 1160 2202 0000 0005 2012 10040 nie wywiązał się z tejże umowy oraz nie dokonał zwrotu pieniędzy, czym doprowadził A.K. do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem w kwocie 600 zł, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat od odbycia kary pozbawienia wolności w rozmiarze przekraczającym 6 miesięcy orzeczonej za umyślne przestępstwo podobne, to jest o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Węgrowie na mocy wyroku z dnia 15 listopada 2023 r., sygn. akt II K 315/23, uznał oskarżonego Ł.P. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. skazał go na karę roku pozbawienia wolności. Na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego A.K. kwoty 600 zł i zwolnił go od opłaty, zaś wydatki przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Przedmiotowy wyrok uprawomocnił się w dniu 23 listopada 2023 r., bez postępowania odwoławczego (k. 237). Wobec braku stosownych wniosków stron, Sąd Rejonowy nie sporządził pisemnego uzasadnienia.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. Prokurator Generalny zaskarżył powyższy wyrok w całości, wnosząc kasację na korzyść skazanego Ł.P.

Na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 79 § 4 k.p.k. oraz art. 79 § 3 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k., polegające na wydaniu przez Sąd zarządzenia stwierdzającego brak obligatoryjności obrony i zwolnieniu wyznaczonego wcześniej obrońcy z urzędu z jego obowiązków, pomimo, iż z treści opinii biegłych lekarzy psychiatrów wynikało, że oskarżony Ł.P. może prowadzić obronę wyłącznie przy zapewnieniu pomocy prawnej, co skutkowało przeprowadzeniem rozpraw w dniach 9 października 2023 r. i 15 listopada 2023 r. bez obowiązkowego udziału obrońcy, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia, określoną w dyspozycji art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Węgrowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, a zatem należało uwzględnić ją w całości na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Z akt sprawy wynika, że w toku postępowania przygotowawczego prokurator powziął uzasadnioną wątpliwość co do zdolności oskarżonego Ł.P. rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem w chwili popełnienia zarzucanego mu występkę oraz odnośnie do tego, czy jego stan zdrowia psychicznego pozwalał na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (k. 166). W związku z tym Sąd Rejonowy w Węgrowie, na wniosek prokuratora, zarządzeniem z dnia 13 lipca 2023 r., sygn. akt II Kp 102/23, na podstawie art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. wyznaczył Ł.P. obrońcę z urzędu (k. 177). Z treści opinii psychiatryczno-psychologicznej sporządzonej przez biegłych psychiatrów oraz psychologa wynikało, że oskarżony jest osobą upośledzoną w stopniu lekkim (F70) oraz występuje u niego wieloletnie uzależnienie od alkoholu (F10.2). W czasie popełnienia zarzucanego mu czynu oskarżony był w stanie rozpoznać znaczenie czynu i pokierować swoim postępowaniem. Biegli zaopiniowali, że w obecnym stanie zdrowia psychicznego Ł.P. może uczestniczyć w czynnościach procesowych, brać udział w postępowaniu karnym, lecz prowadzić obronę przy zapewnieniu pomocy prawnej (k. 178-182).

Po wpłynięciu aktu oskarżenia, Przewodnicząca Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Węgrowie wydała w dniu 4 września 2023 r. zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy głównej w sprawie o sygn. II K 315/23, na mocy którego, z uwagi na treść opinii sądowo-psychiatrycznej zwolniony został z obowiązków obrońca z urzędu, wcześniej wyznaczony Ł.P. (k. 212v), o czym powiadomiono oskarżonego (k. 219). W konsekwencji tego zarządzenia o zwolnieniu obrońcy z pełnionych obowiązków, obrońca nie został zawiadomiony o terminie rozprawy głównej i nie brał w niej udziału w dniach 9 października 2023 r. i 15 listopada 2023 r. (k. 228-229, 232). Na drugim terminie doszło do wydania wyroku (k. 233).

Zgodnie z art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., w postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli zachodzi uzasadniona wątpliwość czy stan jego zdrowia

psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny. Z art. 79 § 4 k.p.k. wynika, że uznając za uzasadnioną opinię biegłych lekarzy psychiatrów, iż czyn oskarżonego nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, a stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na jego udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, sąd orzeka, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Prezes sądu albo sąd zwalnia wówczas obrońcę z jego obowiązków, chyba, że zachodzą inne okoliczności przemawiające za tym, aby oskarżony miał obrońcę wyznaczonego z urzędu.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że konieczne jest dla ustania obrony obligatoryjnej nie tylko to, aby biegli w opinii wywołanej na podstawie art. 202 § 1 k.p.k. nie mieli wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego jak i możliwości prowadzenia przez niego samodzielnie i rozsądnie obrony, ale także to, by sąd wydał postanowienie na podstawie art. 79 § 4 k.p.k. po dokonaniu własnej oceny wydanej przez biegłych opinii. To sąd ma dokonać oceny zasadności opinii biegłych lekarzy i dopiero gdy sąd uzna ją za uzasadnioną to orzeka, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Dopiero wówczas prezes sądu (lub upoważniony sędzia), może wydać postanowienie o zwolnieniu obrońcy z urzędu z jego obowiązków obrończych - dopóki takie postanowienie nie zostanie wydane, a nie wyda takiego orzeczenia uprzednio sąd oceniający opinię biegłych i uznający ją za uzasadnioną, to obrońca z urzędu dalej w sprawie występuje (*por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 września 2025 r., III KK 291/25, LEX nr 3919759; z dnia 21 kwietnia 2021 r., III KK 114/21, LEX nr 3215604; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 10/21, OSNK 2022, z. 6, poz. 23*). Jeżeli zachodzi przypadek obrony obligatoryjnej (art. 79 § 1 i 2 k.p.k.), to z mocy przepisu art. 79 § 3 k.p.k. udział obrońcy w rozprawie jest konieczny i dotyczy każdego terminu rozprawy (*por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 2024 r., I KK 208/23, LEX nr 3716899*).

W niniejszej sprawie biegli nie orzekli, że oskarżony Ł.P. może prowadzić obronę samodzielnie – przeciwnie, uznali, iż może brać udział w postępowaniu karnym i prowadzić obronę, lecz przy zapewnieniu pomocy prawnej. Nie ulega wątpliwości, że obrona obligatoryjna ma miejsce także wówczas, gdy zachodzi

uzasadniona wątpliwość co do tego czy oskarżony może bronić się samodzielnie i rozsądnie, czyli bez pomocy obrońcy. Obrona obligatoryjna w takim wypadku ma wyraźnie gwarancyjny charakter i służy ochronie praw osób z zaburzeniami psychicznymi uczestniczącymi w postępowaniu karnym jako strona procesowa.

Prokurator Generalny słusznie podnosi, że brak udziału obrońcy we wskazanych rozprawach przed Sądem Rejonowym w Węgrowie, pomimo wyraźnej dyspozycji art. 79 § 3 k.p.k., w powiązaniu z jednoznacznymi wnioskami zawartymi w opinii sądowo-psychiatrycznej, spowodował naruszenie prawa oskarżonego do obrony w ujęciu art. 6 k.p.k. A zatem wydanie zarządzenia na podstawie art. 79 § 4 k.p.k. w przedmiotowej sprawie było w sposób oczywisty bezpodstawne i wadliwe, skoro nie ziszczył się warunek konieczny do jego wydania. W kosekwencji brak udziału obrońcy w rozprawie doprowadził do wystąpienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., która uzasadnia uchylenie zaskarżonego orzeczenia bez potrzeby wskazywania wpływu tego uchybienia na treść orzeczenia.

W rezultacie, Sąd Najwyższy uwzględniając kasację Prokuratora Generalnego wniesioną na korzyść skazanego, na mocy art. 537 § 2 k.p.k., uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Węgrowie. Prowadząc kolejny raz niniejszą sprawę Sąd wyznaczy oskarżonemu obrońcę z urzędu (chyba, że Ł.P. ustanowi obrońcę z wyboru) i przeprowadzi postępowanie bacząc, by nie doszło do naruszenia przepisów prawa.

Jarosław Matras Andrzej Stępka Marek Pietruszyński

[WB]

[r.g.]